

TERVEYDENHUOLTOALAN SANASTO
SUOMI-KURDI-ENGLANTI

Azad Hajipour
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Opinnäytetyö, kevät 2017
Asioimistulkkauksen koulutus
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Hajipour, Azad. Terveystenhooltoalan sanasto: suomi–kurdi–englanti. Kevät 2017. 45 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Asioimistulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli laatia terveydenhuoltoalan suomi–kurdi–englanti-sanasto. Sanasto on suunnattu pääasiassa asioimistulkeille ja tulkkiopiskelijoille. Sanaston on tarkoitus helpottaa tulkkien työtä ja auttaa heitä työnsä sujumuuden ja laadun parantamisessa.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsitellään sanastotyötä ja sen eri vaiheita, sanaston merkitystä tulkkauksen laadulle ja tulkkausta terveydenhuoltoalalla. Opinnäytetyöprosessissa kartoitettiin ensin kirjallisuutta ja muita lähteitä, sitten laadittiin sanasto. Sanastoon on kerätty termejä terveydenhuoltoalalla tehtyjen tulkkaustilanteiden pohjalta sekä muista lähteistä, kuten sanakirjoista. Sanastoon sisällytettiin 167 suomenkielistä termiä määritelmineen. Termeille laadittiin kurdinkieliset ja englanninkieliset vastineet. Sanasto on opinnäytetyön liitteenä.

Sanaston laadun ja oikeellisuuden ovat tarkistaneet kurdinkielinen yliopiston lääketieteen professori ja yleiskirurgi sekä Suomessa asuva kurdinkielinen neurologiaan erikoistuva lääkäri. Termien, niiden määritelmien ja englanninkielisten vastineiden oikeellisuus on tarkistettu Duodecimin sanakirjasta.

Sanastot ja sanakirjat ovat erittäin tärkeitä tulkin korkeatasoisen ja laadukkaan työtuloksen aikaansaamiseksi. Suomessa ei ole kattavaa terveydenhuoltoalan termien suomi–kurdi-sanakirjaa, joten tämän sanaston laatimiselle oli tarvetta.

Avainsanat: terveydenhuolto, sanastotyö, sanasto, asioimistulkkaus

ABSTRACT

Hajipour, Azad. Finnish–Kurdish–English glossary of health care. Spring 2017. 45 p., 1 appendix. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Community Interpreting. Degree title: Interpreter.

The aim of this study was to produce a healthcare glossary in Finnish-Kurdish-English. The glossary is mainly targeted to community interpreters and students of interpretation. The glossary is intended to facilitate the work of the interpreters, and to help them in the improvement of the quality and fluency of their work.

The theory part deals with the terminology work and its' different points, the significance of the glossary in the quality of interpretation and the interpreter's work in health care field. In the thesis writing process first step was mapping literature and other sources, then the glossary was produced. The terms of glossary have been collected during the interpretation assignments in the health sector as well as from other sources, such as dictionaries. The glossary contains 167 Finnish terms and their definitions. In the glossary there is equivalents in Kurdish and English for the terms. Glossary is attached to the thesis.

The quality and accuracy of the glossary have reviewed by the Kurdish University Professor of medicine and general surgeon, as well as a Kurdish doctor specializing in neurology who lives in Finland. Terms, their definitions and the accuracy of the English equivalents have been revised from Duodecim's dictionary.

Glossaries and dictionaries are highly important to achieve a high-level and quality result. There is no encompassing Finnish-Kurdish dictionary in health care field, and therefore it was necessary to make this glossary.

Keywords: health care, terminology work, glossary, community interpreting

حاجی پور، ئازاد. ووشه‌نامه‌ی بواری پزیشکی: فیئله‌ندی-کوردی-ئینگلیزی. به‌هاری ۲۰۱۷. ۴۵ لاپه‌ره، یه‌ک هاوپیچ. زانکۆی زانسته پیشه‌بیه‌کانی دیاکۆنیا، بواری وەرگیپانیی زاره‌کی، وەرگیپری زاره‌کی.

ئامانجی ئەم کۆتانامه‌یه ئاماده‌کردنی ووشه‌نامه‌یه‌کی بواری پزیشکی فیئله‌ندی-کوردی-ئینگلیزی بوو. ووشه‌نامه‌که تاییهت کراوه بوو کاری وەرگیپره‌کان و خویندکارانی بواری وەرگیپران. مه‌به‌ست له ووشه‌نامه‌که یارمه‌تیدانی وەرگیپره‌کانه بوو به‌ره‌وباشتربردنی کار و چۆنایه‌تی کاره‌که‌یان.

له به‌شی تیۆری کۆتانامه‌که‌دا، بواری ووشه‌سازی و قۆناغه جوړاوجۆره‌کانی تاوتویکراوه وه باسی گرینگی و کاریگه‌ری ووشه‌نامه له سه‌ر کوالیته‌ی کاری وەرگیپران به‌گشتی، وه کاریگه‌ری له سه‌ر وەرگیپران به‌تاییهت له بواری تهن‌درووستیدا کراوه. له پرۆسه‌ی کۆتانامه‌که‌دا سه‌ره‌تا به‌دواداچون کراوه له مه‌ر سه‌رچاوه جوړاوجۆره‌کاندا و دواتر ووشه‌نامه‌که نووسراوه. ووشه‌کانی ئەم ووشه‌نامه‌یه، به‌شیکیان له کاته‌کانی وەرگیپران له بواری تهن‌درووستیدا کۆکراونه‌ته‌وه، وه به‌شیکێ تریشیان له سه‌رچاوه‌کانی دیکه بوو نمونه له فه‌ره‌نگه‌کانه‌وه وەرگیپران. ووشه‌نامه‌که ۱۶۷ ووشه‌ی فیئله‌ندی به ووشه‌ی به‌رامبه‌ری کوردی و ئینگلیزیه‌وه له خۆی ده‌گریت. ووشه‌نامه‌که وه‌ک هاوپیچ له‌گه‌ڵ کۆتانامه‌که‌دا هاتووه.

ووشه‌نامه‌که له لایه‌ن دکتۆری گشتی و پرۆفیسۆری پزیشکی یه‌کیک له زانکۆ‌کانی کوردستان و هه‌روه‌ها دکتۆریکی دیکه‌ی کوردزمان له فیئله‌ند پیداداچوونه‌وه‌ی بوو کراوه. راستی و درووستی ووشه‌ فیئله‌ندیه‌کان و واتا‌کانیان و به‌رامبه‌ره‌کانیان به ئینگلیزی له پرووی فه‌ره‌نگی دوۆدیکیم Duodecim پیداداچوونه‌وه‌یان بوو کراوه.

له کاری وەرگیپراندا بوو ده‌سته‌به‌رکردنی ئاکامی ئاست به‌رز و پرکوالیته‌ی، ووشه‌نامه و فه‌ره‌نگه‌کان گرینگیه‌کی زۆریان هه‌یه. له به‌ر نه‌بونی ووشه‌نامه‌یه‌کی به‌پێز و ده‌وله‌مهند له ووشه‌گه‌لی بواری تهن‌درووستی له فیئله‌ند، پیکه‌ینانی ئه‌و چه‌شنه ووشه‌نامه‌نه زۆر پێویسته.

SISÄLLYS

1 SANASTON LAATIMISEN LÄHTÖKOHDAT	6
2 ASIOIMISTULKKAUS	8
2.1 Ammattina asioimistulkki	9
2.2 Asioimistulkkaus lainsäädännössä	10
2.3 Tulkin ammattitaito	11
2.4 Sanaston merkitys tulkkauksessa	13
2.5 Tulkkina terveydenhuoltoalalla	13
3 SANASTOTYÖ	16
3.1 Yleiskieli ja erikoiskielet	17
3.2 Tarkoitteen, käsitteen, määritelmän ja termin väliset suhteet	18
3.2.1 Tarkoite	18
3.2.2 Käsite	18
3.2.3 Termi	19
3.2.4 Määritelmä	20
3.3 Käsitejärjestelmät	20
3.3.1 Hierarkkinen suhde	21
3.3.2 Koostumussuhde	21
3.3.3 Funktiosuhde	21
4 TERVEYDENHUOLTOALAN SANASTO	22
4.1 Sanaston kerääminen, laajuus ja aikataulu	22
4.2 Sanaston laadinnassa hyödynnetyt lähteet	23
4.3 Vastineiden etsiminen ja vastaavuuden varmistaminen	24
4.4 Haasteet sanaston laadinnassa	25
5 LOPPUSANAT	26
LÄHTEET	28
LIITTEET	31
Liite 1 terveydenhuoltoalan sanasto suomi–kurdi–englanti	31

1 SANASTON LAATIMISEN LÄHTÖKOHDAT

Monivuotisen tulkkiurani aikana on ollut aina välillä vaikeuksia löytää joillekin tiettyille suomenkielisille termeille kurdinkielinen vastine. Ei ole ollut terveydenhuoltoalan erikoiskielen suomi–kurdi-sanastoa, jota olisin voinut käyttää tulkkaustehtävään valmistautumisvaiheessa tai muuten termien merkityksen selvittämisessä. Olen joutunut aina etsimään termien määritelmiä ja vastineita monesta eri lähteestä. Minun on pitänyt käyttää montaa eri sanakirjaa ja lähdettä saadakseni selville vastineen jollekin suomenkieliselle termille. Olen käyttänyt kaksi- ja kolmikielisiä sanakirjoja sekä paljon erilaisia internetlähteitä. Olen pitkään pohtinut, miten asiaan saataisiin ratkaisu. Tämän sanastotyön tekemisen taustalla on käytännön työelämästä noussut tarve suomi-kurdi-sanastolle. Sanasto on tulkin hyvä ystävä.

Tulkkina tulkkaukseen paikoissa, joissa käytetään ammattikieltä, kuten sairaaloissa, poliisilaitoksilla, maahanmuuttovirastossa, kouluissa, terveyskeskuksissa, oikeudessa ja monissa muissa paikoissa. Kaikki erikoisalan termit eivät voi olla ennestään tuttuja tulkille. Sanastot ovat erittäin tärkeitä tulkin korkeatasoisen ja laadukkaan työtuloksen aikaansaamiseksi. Tulkkauksen laadun ja tarkkuuden kannalta on erittäin merkittävää, että tulkki hallitsee molemmat työkielensä hyvin ja että hänellä on erikoisalan sanasto hallinnassa.

Jotta viesti voidaan lähettää mahdollisimman kattavasti osapuolten välillä, tulee tulkin valmistautua tehtävänsä hyvin huolellisesti. Valmistautuminen tulkkauksilanteeseen vaikuttaa merkittävästi onnistuneen lopputuloksen saavuttamiseen. Hyvä sanasto antaa tulkille mahdollisuuden valmistautua ja suorittaa työnsä hyvin ja ammattitaitoisesti.

Niin kuin muillakin aloilla, myös terveydenhuoltoalalla tulkkaukspalveluilla on yhteisen kielen puuttuessa merkittävä rooli. Terveydenhuoltoalan asiantuntijoiden työsuoritusten laatu riippuu siitä, kuinka hyvin he hallitsevat ja osaavat työnsä.

Maahanmuuttajien ja muiden tulkkauspalveluja tarvitsevien kohdalla myös tulkkien pätevyys ja ammattitaito vaikuttavat siihen, kuinka hyvin asiat tulevat hoide-
tuksi. Varsinkin terveydenhuoltoalalla tulkkien ammattipätevyys ja tulkkauslaatu
ovat äärimmäisen tärkeitä. Pienikin tulkkausvirhe voi johtaa vakaviin seurauksiin.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyöni tuloksena syntyi terveydenhuoltoalan sa-
nasto, jonka pääkielenä on suomi ja vastinekielenä kurdi ja englanti. Sanasto
palvelee ensisijaisesti työkielenään kurdia tulkkaavia tulkkeja ja tulkkiopiskelijoita
ja heidän lisäksi viranomaisia ja asiakkaita sekä kielestä kiinnostuneita ihmisi-
ä.

Sanastojen, varsinkin erikoiskielen sanastojen ansiosta jokaisen tulkin ei tarvitse
itse keksiä omasta mielestään parasta vastinetta suomenkieliselle termille. Näin
kaikilla tulkeilla on jokin yhteinen perusta, josta lähteä liikkeelle. Sanastojen an-
siosta tietyn kielen kaikki tulkit voivat käyttää samaa vastinetta tietylle termille.
Sanaston myötä saadaan yhtenäistettyä tulkkien käyttämiä termejä.

Sanastojen positiivisesta vaikutuksesta tulkkauksen laatuun ja tarkkuuteen hyö-
tyvät tulkin lisäksi myös asiakkaat ja viranomaiset. Hyvien tulkkaustuloksien saa-
vuttamiseksi ja tulkin ammatillisen kehityksen edistämiseksi tulkeilla pitäisi olla
hyvät työvälineet, joista sanastot ovat yksi merkittävimmistä.

2 ASIOIMISTULKKAUS

Leinonen (2008, 294) määrittelee asioimistulkkauksen viranomaisen ja ulkomaalaisen henkilön väliseksi neuvotteluksi, keskusteluksi tai kuulustelun tulkkaukseksi, joka pääsääntöisesti suoritetaan konsekutiivimenetelmällä. Hietasen (2008, 288–289) mukaan asioimistulkkaukseksi kutsutaan asioimisdialogia, joka tapahtuu viranomaisen tai yksityisen tahon ja asiakkaan välillä ja jota tehdään ensisijaisesti konsekutiivimenetelmällä mutta myös simultaanisesti.

Tulkkausmenetelmiä on kaksi, simultaaninen ja konsekutiivinen. Simultaanitulkkauksessa tulkataan samanaikaisesti kun puhuja puhuu. Konsekutiivisessa eli peräkkäistulkkauksessa puhuja ja tulkki puhuvat vuorotellen. (Hietanen 2008, 286–287.) Itse olen tulkannut sekä konsekutiivisesti että simultaanisesti. Simultaanisesti olen tulkannut lähinnä oikeudessa ja koulujen vanhempainilloissa. Simultaanitulkkausta tehdessäni ei ole ollut mahdollista käyttää tulkkauskoppia, vaan olen tulkannut asiakkaiden vieressä kuiskaten.

Asioimistulkkauksessa tavoitteena on selvittää asiat niin, että tulkkauksen pohjalta voidaan tehdä yksilöä koskevia elintärkeitä, luotettavia päätöksiä. Asioimistulkki ei hoida eikä aja tulkattavansa asiaa, vaan hän ainoastaan tulkkaa tälle ulkopuolista viestintää. (Hietanen 2008, 289.)

Asioimistulkkauksen voi suorittaa joko lähitulkkauksena tai etätulkkauksena. Lähitulkkauksessa tulkki on samassa tilassa muiden viestintäosapuolten kanssa, kun taas etätulkkauksessa tulkki voi olla lähellä jotain osapuolta tai etäällä kaikista. Etätulkkauksessa välineenä käytetään joko puhelinta, näköpuhelinta tai verkkoa. Lähitulkkaus on parempi vaihtoehto, sillä osapuolten lähellä oleminen edesauttaa ymmärtämistä, joten se rasittaa tulkkia vähemmän sekä psyykkisesti että fyysisesti. (Hietanen 2008, 285.)

Asioimistulkkauksessa tulkattavilla voi olla erilaisia taustoja. Tulkattavat voivat olla esimerkiksi korkeasti koulutettuja tai täysin lukutaidottomia. Tulkkauksen aiheet ovat tärkeitä, ja ne voivat olla hyvin henkilökohtaisia. (Leinonen 2008, 297.)

Toimiessani tulkkina vastaani on tullut tilanteita, joissa asiakas on ollut luku- ja kirjoitustaidoton, ja vaikka olen käyttänyt jotakin kurdinkielistä sanaa tulkatessani, asiakas on kysynyt, mikä se on tai mitä se tarkoittaa. Silloin en itse tietenkään ole vastannut asiakkaalle, vaan tulkkina olen tulkannut kysymyksen viranomaisille vaikka olen tiennyt, että kurdinkielinen sana on se mitä asiakas ei ole ymmärtänyt, mutta samalla tiedän myös oman neutraalin roolini tulkkina tulkkauksutilanteissa.

2.1 Ammattina asioimistulkki

Ensimmäisten pakolaisryhmien Suomeen saapumisen myötä 1990-luvun alussa tulkkauksen tarve alkoi nopeasti kasvaa. Silloin ei ollut koulutettuja harvinaisten kielten asioimistulkkia, koska siihen mennessä ei ollut tulkkikoulutustakaan harvinaisille kielille. Yhteiskunnassa tuli tarve saada nopeasti järjestettyä tulkkikoulutusta maassa pidempään asuneille maahanmuuttajille, jotka osasivat riittävästi suomen kieltä ja tunsivat suomalaista kulttuuria. (Leinonen 2008, 295.)

Asioimistulkkien koulutusta järjestetään muun muassa ammatillisissa aikuiskoulutuksissa. Vuonna 1994 ammattitutkintolain (L 308/94) tultua voimaan alalle tuli asioimistulkin ammattitutkinto. Tutkinto on tarkoitettu niille tulkeille, jotka ovat hankkineet ammattitaitonsa käytännön työelämässä. Yksi tutkinnon tärkeimmistä tavoitteista on yhtenäistää asioimistulkkien tasoa ja valvoa alan laatua. (Leinonen 2008, 296.)

Jos ei ole yhteistä kieltä eikä sanastoa, kommunikaatio vaikeutuu, mikä voi johtaa väärinkäsityksiin. (Stakes ja Lääkehoidon kehittämiskeskus ROHTO 2006, 4.) Mitä tapahtuu, kun keskustelun osanottajilla ei ole yhteistä kieltä ja tilanteeseen tulee kolmantena osapuolena asioimistulkki? Miten lääkäri voi olla aina varma, että on saanut oikeat tiedot potilaalta tulkin välityksellä ja että voi sen pohjalta tehdä diagnoosin ja määrätä oikeat lääkkeet? Tulkattavat ovat useimmiten tulkin varassa. (Leinonen 2008, 297–298.) On ehdottoman tärkeää, että tulkki osaa ammattinsa hyvin ja hallitsee tulkkauksutilanteet ammatillisesti taaten oikeusturvan tulkattavilleen.

Tulkilla voi olla joko freelance-työsuhde tai kiinteä työsuhde. Toimeksiantajana voi olla joko yksityinen taho tai julkinen taho. (Hietanen 2008, 291.) Alalla olevien tulkkien joukko on hyvin vaihteleva, ja kuka tahansa voi väittää olevansa tulkki, koska tulkin ammattinimikettä ei ole suojattu ja siten varattu vain tietyn koulutuksen suorittaneille. (Leinonen 2008, 296.) On olemassa monia hyviä ja ammattitaitoisia itseoppineita tulkkeja, joilla on hyvä vieraan kielen taito sekä erinomainen äidinkielen taito ja myös hyvä yleinen kielitaju (Lehtinen 2008, 149) joskin koulutus takaa varmimmin sen, että kentällä olevat tulkit toimivat laadukkaasti ja ammattieettisesti.

Tulkki on viestinnän ammattilainen, joka välittää sanomat kieli- ja kulttuurirajojen yli puhujien ajatuksia ja tarkoitusta mahdollisimman tarkasti noudattaen (Hietanen 2008, 280). Tulkki välittää viestit puolueettomasti, eli hän ei ota kantaa tulkattaviensa sanomiin eikä aja osapuolten asiaa. Puolueettomuus on tulkin roolin kannalta hyvin tärkeä asia, sillä tulkin toimiessa puolueellisesti asia vääristyy. (Leinonen 2008, 298.)

Monenlaisten käsitysten johdosta on olennaista välittää tietoa tulkkien maailmasta ja tulkkauksen todellisuudesta (Lehtinen 2008, 150). Tulkin käyttäjätahoille ja maahanmuuttaja-asiakkaille tulkin rooli, tehtävä ja ammattitaitovaatimukset, asiakaskoulutuksesta huolimatta, eivät ole kovin tuttuja (Leinonen 2008, 296). Jokainen ammattitulkki voi omalta osaltaan vaikuttaa tähän seikkaan. Aina tulkkaustilanteen alussa jokainen tulkki esittäytymällä ja kertomalla keskeisimmät asiat omasta roolistaan auttaa maahanmuuttaja-asiakkaita ja käyttäjätahoja ymmärtämään tulkin roolin.

2.2 Asioimistulkkaus lainsäädännössä

Tulkkauksesta puhutaan monessa kohtaa Suomen lainsäädäntöä. Viranomaisien velvollisuudesta huolehtia tulkkauksesta on säädetty hallintolaissa, hallintolainkäyttölaissa, kielilaissa, esitutkintalaissa, laissa potilaan asemasta ja oikeuksista, laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, laissa maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta sekä ulkomaalaislaissa. (Työministeriön esitteitä 2004.)

Hallintolain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa hallintoasioissa. Lain tarkoituksena on myös edistää palvelujen laatua ja tulokellisuutta (L 434/2003). Esitutkintaviranomaisen on järjestettävä tulkkausta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki (L 805/2011). Jos jollakulla on lain mukaan oikeus käyttää omaa kieltä, viranomaisen on järjestettävä tulkkaus (L 423/2003). Jos terveydenhuollon ammattihenkilöllä ja potilaalla ei ole yhteistä kieltä, on huolehdittava tulkitsemisesta (L 785/1992). Jos sosiaalihuollon henkilöstöllä ja asiakkaalla ei ole yhteistä kieltä, on huolehdittava tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta (L 812/2000). Turvapaikanhakijoille järjestetään tilapäinen majoitus, toimeentulotuki, tulkkipalveluja ja muu välttämätön perustarpeiden turvaaminen (L 493/1999). Hallinto- ja muutoksenhakuasian käsittelyssä on oikeus käyttää tulkkia (L 301/2004).

2.3 Tulkin ammattitaito

Tulkki toimii välittäjänä erikielisten ja erikulttuuristen ihmisten välisessä viestinnässä. Erinomaisen kielitaidon lisäksi tulkilta vaaditaan hyvät psyykkiset ominaisuudet, hyvä fyysinen kunto sekä sosiaaliset taidot. Lisäksi tulkilta odotetaan hyvää yleissivistystä, kiinnostusta ajankohtaisiin asioihin, sujuvaa ilmaisutaitoa, hyvää paineensieto- ja keskittymiskykyä sekä ryhmätyöskentelykykyä. Tulkilla pitää olla tulkkaustekniikat hallinnassa ja hänen pitää osata käyttää niitä eri tilanteissa. Tulkilla on tärkeä olla hyvä esiintymistaito. (Lehtinen 2008, 151.)

Asioimistulkki toimii tulkkauksitilanteissa ammattisäännösten periaatteiden mukaisesti ja tietää tulkin ammattiroolin ja siihen liittyvän vastuun ja toimii sen mukaisesti. Asioimistulkki hallitsee työprosessien kaikki vaiheet: työstä ja sen ehdoista sopiminen, valmistautuminen, tulkkaus, oman työn arviointi ja palautteiden käsittely. (Opetushallitus 2006, 7, 14.)

Leinonen (2008, 298–299) viittaa asioimistulkin ammattitaitovaatimuksiin, jotka ovat:

- tulkkauustyön perusehdot ja tulkin roolin ja etiikan tuntemus
- tulkkauksielten hyvä osaaminen ja kulttuurien tuntemus

- tulkkaustekniikan osaaminen
- eri tulkkausalojen tuntemus sekä ammattisanaston ja fraseologian osaaminen
- tulkkaustilanteen hallinta

Tulkki on koulutettu ja/tai kokenut ammattilainen ja tulkkauksen asiantuntija, joka on tulkkaustilanteessa täysin puolueeton ja riippumaton (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry 2013). Hietasen (2008, 278) mukaan varsinaiset tulkin tiedot ja taidot hankitaan kouluttautumalla alalle. Koulutuksen on tarkoitus kehittää valmistautumista toimeksiantoihin, esimerkiksi tiedonhakua ja kriittistä tiedon arviointia, analysointi- ja ennakointimenetelmiä, tilannehallintaa, kongressitietoutta, yleissivistystä, kuuntelemis-, mieleenpainamis- ja mieleenpalauttamistekniikkaa, äänenkäyttöä ja puhetekniikkaa, puheen estetiikkaa, julkista esiintymistä, tervettä riskinottokykyä, ammattiin liittyvien humanististen arvojen sisäistämistä ja työkielten taitoa (Hietanen 2008, 278). Tulkin pätevyyden hankkimisessa koulutuksella on merkittävä rooli.

Kaikkien tulkkien kuuluu tutustua alaansa liittyvään lainsäädäntöön ja ammattisäännöstöön, joihin olen viitannut aikaisemmin tekstissäni (luku 2). Ammattisäännöstössä kerrotaan muun muassa tulkin salassapitovelvollisuudesta ja siitä, ettei tulkki saa käyttää väärin tietoonsa tulleita asioita. Tulkki ei saa ottaa vastaan tehtävää, johon hän on esteellinen tai johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä. Täsmällisyys ajan suhteen ja huolellinen valmistautuminen tulkkaukseen ovat tulkin velvollisuuksia. Tulkin kuuluu tulkata kattavasti ja tarkasti eikä lisätä mitään asiankuulumatonta. Tulkki tulkkaa puolueettomasti. Tulkki ei toimeksiantonsa aikana hoida mitään muita asioita paitsi tulkkauksista, eli tulkki ei ole avustaja tai asiamies tulkattavilleen. Tulkki ottaa huomioon toimeksiannon luonteen ja käyttäytyy sen mukaisesti. Lisäksi tulkin tulee kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry 2013.)

Tulkin ammatissa pelkkä kielitaito ei riitä. Kielitaidon mukana ei ihmiselle synny automaattisesti roolin ja etiikan tuntemusta eikä tulkkaustekniikan hallintaa. Näihin tarvitaan peruskoulutusta ja jatkuvaa täydennyskoulutusta, Leinonen (2008, 299) huomauttaa.

Tulkkausala mahdollistaa uuden oppimista jatkuvasti, asiakkaat vaihtuvat aina ja työn tuloksen huomaa välittömästi (Leinonen 2008, 301). Tulkin työympäristö voi muuttua melkein joka tulkkauskeralla. Samalla myös tulkkausaiheet muuttuvat jatkuvasti, mikä kehittää tulkin yleistietämystä.

2.4 Sanaston merkitys tulkkauksessa

Tulkin työssä yksi onnistuneen ja laadukkaan tulkkaus suorituksen aikaansaamisen merkittävimmistä tekijöistä on huolellinen valmistautuminen tulkkaustehtävään, ja valmistautumisessa tärkeimpiä työvälineitä on sanasto. (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry 2013.)

Erikoisalan sanastojen ansiosta kaikki tulkit voivat käyttää tietylle termille samaa vastinetta. Tulkattavalla voi olla monta eri tapaamista eri ajankohtina viranomaisen kanssa, eikä sama tulkki aina pääse mukaan asiakkaan jokaiseen tapaamiseen. Jos jokainen tulkki käyttää samasta termistä eri vastinetta, asiakas hämmentyy ja sanat sekoittuvat keskenään. Tämä ei ole hyväksi kenellekään, se ei palvele ketään: ei äidinkieltä, ei yhteiskuntaa, ei asiakasta eikä viranomaistaakaan. Erikoiskielen sanastoilla saadaan tähän ongelmaan ratkaisu.

Tulkkaus sujuu parhaimmalla tavalla silloin, kun tulkki hallitsee alaan liittyvää sanastoa hyvin ja pystyy siksi tulkkaamaan mahdollisimman sujuvasti. Tulkkauksen sujuvuuden seurauksena syntyy ilmapiiri, jossa tulkki jää näkymättömäksi, mikä on merkki erinomaisesta tulkkauksesta. Tällaisissa tilanteissa viranomaisen ja asiakas puhuvat suoraan toisilleen jopa huomaamatta tulkkia. Näissä tapauksissa eivät kielirajat enää tunnu ongelmalta kommunikoinnissa. Voi jopa unohtua, että asiakkaalla ja viranomaisella on eri kieli. Jos taas tulkki ei hallitse sanastoa hyvin ja koko ajan miettii ja etsii päässään vastineita termeille, tulkkaus epäonnistuu.

2.5 Tulkkina terveydenhuoltoalalla

Terveydenhuollossa hyvän palvelun tarjoamisen perustana on kielellinen yhteisymmärrys hoitavan henkilön ja potilaan välillä sekä puheen että elekielen osalta.

Jos lääkäriillä ja potilaalla ei ole yhteistä kieltä, tapaamiseen tarvitaan joku ulkopuolinen henkilö, joka taitaa molempien kieltä. Ilman tulkkia asiointi lääkärin ja potilaan välillä ei onnistu, tai jossakin vaiheessa tulee ongelmia vastaan. (Schubert & Kruus 2010, 297.)

Terveyden, hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden edistäminen sekä palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden, laadun ja potilasturvallisuuden toteuttaminen kuuluvat terveydenhuoltolain tavoitteisiin (L 1326/2010). Sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan saavuttamiseksi kansalaisten hyvinvointi- ja terveyseroja on vähennettävä ja heikommassa asemassa olevien tilannetta on parannettava (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013).

Laadusta ja potilasturvallisuudesta puhutaan em. laissa, joten tulkki on velvollinen suorittamaan tehtävänsä mahdollisimman hyvin, jotta lain tavoite toteutuisi, eikä sen epäonnistuminen olisi tulkin ammattitaidosta kiinni. Kieltä taitamattomien kannalta tulkilla on sangen merkittävä rooli tässä asiassa.

Kielellisen tasa-arvon ja oikeuden toteutumisen kannalta ihmisten oman äidinkielen käyttäminen on tärkeää. Jos viranomaisen kieli tai asian käsittelykieli on eri kuin oma kieli ja jos vieraskielinen ei osaa maan virallista kieltä, on viranomaisen järjestettävä tälle omankielinen tulkkaus (L 423/2003). Jos potilaalla ja terveydenhuollon ammattihenkilöllä ei ole yhteistä kieltä, on huolehdittava tulkkauksesta mahdollisuuksien mukaan (L 785/1992).

Tulkin työ terveydenhuollon alalla on erittäin merkittävää ja vaativaa. Tulkki luo yhteisymmärryksen, vuorovaikutusten edellytykset ja takaa oikeusturvan lääkärin, hoitokunnan ja potilaan välillä. Terveydenhuollossa hyvän tulkin ominaisuudet ovat nopeus, älykyys, kielellinen lahjakkuus, monipuolinen sivistys, kulttuuritietoisuus sekä terveydenhuollon toimintatapojen ja terminologian tuntemus. (Schubert & Kruus 2010, 304.)

Maahanmuuttajan fyysinen ja psyykinen hyvinvointi sekä elämänlaatu ovat hyvin monella tavalla riippuvaisia tämän kielitaidosta. Heikot kielen puhumisen ja

ymmärtämisen taidot vaikuttavat kommunikointiin, ohjeiden ymmärtämiseen, yksinäisyyteen ja ulkopuolisuuden kokemukseen yhteiskunnasta. Maahanmuuttaja kokee ahdistavana, jos hän ei tule ymmärretyksi eikä pysty ilmaisemaan itseään. Siksi monikulttuurisen asiakkaan on saatava terveydenhuollossa tulkkipalvelua. (Keituri 2005, 45.)

Terveydenhuoltoalan asiantuntijoiden tulee tietää täsmällisesti, mikä asiakkaan ongelma on. Myös asiakkaan on hyvin tärkeä tietää, millaista hoitoa hän tulee saamaan ja millä tavalla häntä hoidetaan, ja hoitotavoitteenkin pitäisi olla asiakkaalle selvä. Asiakkaan on hyvä olla tietoinen myös hoidon mahdollisista haittavaikutuksista. Vakavien ja ikävien seurauksien syntymisen välttämiseksi on hyvin merkittävää, että terveydenhuoltoalan hoitohenkilökunta ja asiakas ymmärtävät toisiaan hyvin. Jos hoitohenkilökunta ja asiakas eivät ymmärrä toisiaan, hyvän hoidon saaminen on mahdotonta.

Ajattelen, että tulkin avulla, tulkin tietojen, ammattitaidon ja tulkkauksien ansiosta kielimuurit mitätöityvät. Tulkki eroaa muista tulkkauksilanteissa olevista siinä, että hän hallitsee molempien osapuolten käyttämän kielen. Tulkin välityksellä hypätään kielellisten ja kulttuurillisten rajojen yli helposti ja mutkitta. Tulkki on kuvitteellinen silta kahden eri kielen välillä. Viestin välittäjänä kahden eri kielen ja kulttuurin välisessä kanssakäymisessä tulkin kielellinen ja kulttuurillinen tietämys on merkittävä asia (Lehtinen 2008, 151, 153).

3 SANASTOTYÖ

Kielen pienin vapaa muoto on sana. Silloin kun sana on sanaston tai sanakirjan yksikkö tieteellisissä yhteyksissä, sanasta käytetään termiä *lekseemi*. Sana yksinään voi muodostaa itsenäisen puheenvuoron, ja sanat ovat vapaita liikkumaan lauseessa ja voivat esiintyä siinä eri kohdissa toisin kuin äänteet ja päätteet. (Tyysteri 2011, 43–44.)

Sanaston ydin muodostuu perussanoista. Perussanoja ei voi pilkkoa pienempiin osiin eikä niiden merkitystä voi rakenteen perusteella tulkita; ne on vain tunnettava. Kielipissa on sääntönsä siitä, miten lauseita muodostetaan sanoja yhdistelemällä. Kielipin säännöt pätevät myös sananmuodostuksessa. Näin ollen sanasto ei ole vain sanojen varasto, eli halutessamme muodostaa uusia sanoja ja ymmärtää muiden muodostamia uusia sanoja on osattava myös kielipin sääntöjä. Kielessä täytyy olla sopivaa sanastoa kaikenlaisten asioiden käsittelyyn, jotta sitä voi käyttää kaikilla yhteiskunnan aloilla. Sanastonkehitystyö oli merkittävässä osassa siinä, että suomen kielestä tuli monialainen sivistyskieli 1800-luvulla. Elias Lönnrotin monelle eri alalle tekemillä sanastoilla oli siinä tärkeä rooli. Maailman jatkuvan muutoksen vuoksi yleiskielen ja erikoiskielen sanastoa tarvitaan yhä jatkuvasti. (Tyysteri 2011, 55–56.)

Sanastotyö on erikoisalojen käsitteiden rajoittamista ja niiden nimittämistä. Sanastotyön päätavoitteena on yleensä alaa koskevan viestinnän tehostaminen, mutta mahdollisesti myös termistön käytön selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. (Sanastokeskus TSK i.a.)

Sanastotyö on terminologiaan perustuva monivaiheinen työ, jossa keräämisen, analysoinnin, kuvaamisen ja esittämisen tuloksena syntyy tietyn erikoisalan käsitteiden nimityksiä (Sanastokeskus TSK ry 2006, 31). Sanastotyöhön kuuluu monta eri vaihetta. Näitä ovat sanastotyöryhmän kokoaminen, aiheen rajaaminen, aikataulu, käsitteiden määrä, lähteiden käyttö, käsitteiden valinta ja käsitejärjestelmät sekä käsitteiden määrittely. (Suonuuti 2006, 34–36.) Sanastotyössä tarvitaan alan lisäksi myös terminologian asiantuntemusta (Sanastokeskus TSK i.a.).

Oman sanastotyöni aikataulutus ei perustunut sanastotyön vaiheisiin eikä minulla ollut sanastotyöryhmää tekemässä sanastoa. Rajasin sanastoni aiheen ja keräsin olemassa olevia termejä.

Terminologisessa sanastotyössä työn alkuvaiheessa termiä ei ole olemassa. Eisiis varsinaisesti lähdetä liikkeelle termistä itsestään, vaan kaikesta muusta, mitä termin takaa löytyy. Näitä termin takaa löytyviä ajatuskokonaisuuksia tai mielikuvia, joita ihmisillä on jostain esineestä, tapahtumasta tai ilmiöstä, kutsutaan terminologiassa käsitteiksi. Toisin sanoen sanaston laatimiseen käytetään käsitteitä ja niiden välistä suhdetta. Käsiteanalyysin avulla selvitetään käsitteen ominaisuuksia ja piirteitä, käsitteen olennainen sisältö, miten se eroaa toisesta lähikäsitteestä, käsitteiden välisiä suhteita ja millainen käsitejärjestelmä näiden suhteiden verkosta muodostuu. (Valtiovarainministeriö. Valtioneuvoston kanslia 2002, 12.)

Sanastotyöni eroaa terminologisesta sanastotyöstä siltä osin, että olen lähtenyt liikkeelle olemassa olevista termeistä. Ei ollut tarvetta laatia määritelmiä olemassa oleville tarkoitteille tai käsitteille ja sen jälkeen ruveta keksimään määritelmälle parhaiten sitä vastaavaa termiä. Minulla on ollut valmiit suomenkieliset termit, joita olen kerännyt ja joille on laadittu määritelmät Duodecimin selittävää sanakirjaa *Lääketieteen termit* apuna käyttäen. Tämä sanakirja on tunnetusti luotettava asiantuntijalähde.

3.1 Yleiskieli ja erikoiskielet

Yleiskieli on kieltä, jonka ymmärtäminen on kieliyhteisölle tuttujen sanojen ansiosta helppoa. Ammattikieli on työkalu, jonka tarkoitus on jäsentää tietyn ammattialan ajattelumaailmaa. Ammattikielen ja yleiskielen erot näkyvät yksittäisten sanojen lisäksi myös kokonaisissa ilmaisuissa ja vakiintuneissa sanontatavoissa. Erikoisalan kielen ja yleiskielen merkittävin ero on sanastossa. Ammattikielen termit eroavat yleiskielen termeistä siinä, että niiden käsitteet ovat tarkasti rajattuja ja määriteltyjä eikä tekstiyhteys vaikuta niiden sisältöön. (Suomen Standardisointiliitto SFS 1989, 11.)

Yleiskieli on kaikille tuttua ja suurin osa viestinnästä tapahtuu tällä kielellä, mutta erikoistiedon puolella tarvitaan yleiskielen lisäksi erikoiskieliä. Erikoiskielten tarkoituksena on, että erikoisalalla työskentelevät ihmiset ymmärtäisivät toisiaan alaan liittyvissä viestintätilanteissa. Termit, jotka viittaavat täsmällisiin käsitteisiin, ovat tärkeitä viestinnän välineitä kaikilla erikoisaloilla, esimerkiksi lääketieteessä, tekniikan ja kaupan aloilla ja oikeustieteessä. (Sanastokeskus TSK i.a.)

3.2 Tarkoitteen, käsitteen, määritelmän ja termin väliset suhteet

Ympärillämme on rajaton määrä konkreettisia ja abstrakteja tarkoituksia. Ihmisen ajattelu luokittelee ja jäsentelee näitä tarkoituksia luonteenomaisesti ja muodostaa sitten niistä mielessään käsitteitä. Käsite on ajattelun elementti, joka on olemassa vain ihmisen mielessä. Käsitettä voidaan käyttää silloin, kun sillä on joko nimi tai symboli, esimerkiksi termi. Terminologiassa ajatellaan, että käsite muodostuu ajattelun avulla tarkoitteesta. Käsitteen kielellinen kuvaus on sen määritelmä, ja kielellinen tunnus on sen termi. Käsite ja sen analysointi on terminologian ja sanastotyön lähtökohta. (Suomen Standardisoimisliitto SFS 1989, 24–25.)

3.2.1 Tarkoite

Tarkoite on olio, joka vastaa tiettyä käsitettä ja sitä voidaan käsittää, kuvitella tai osoittaa. Tarkoite on olemassa joko konkreettina, abstraktina tai keksittynä. (Sanastokeskus TSK ry 2006, 10.)

Tarkoitteet ovat todellisuuden ilmiötä. Osa tarkoitteista on konkreettisia (esimerkiksi puut, esineet ja aineet) ja osa abstrakteja (esimerkiksi yhteiskunta ja terveys). (Suonuuti 2006, 11.)

3.2.2 Käsite

Tiedon yksikkönä käsite muodostuu käsitepiirteiden ainutkertaisesta yhdistelmästä. Käsitteillä jäsennetään tieto. Yhteiskunta- ja kulttuurisidonnaiset tekijät ovat usein syynä erilaisen käsitejaon syntymiseen eri kielissä, vaikka käsitteet

eivät olekaan kielisidonnaisia. Käsitteillä ei välttämättä aina ole niitä vastaavaa ilmausta. (Sanastokeskus TSK ry 2006, 10.)

Käsite on terminologian keskeinen elementti. Sanastotyö perustuu käsitteiden analysointiin ja niiden välisten suhteiden selvittämiseen. Käsitteet ovat abstrakteja mielikuvia ihmisen mielessä. Voidaksemme kirjoittaa tai puhua niistä tarvitsemme määritelmiä ja termejä. (Suonuuti 2006, 11.) Käsite on mielikuvituksellisen luokittelun ja viestinnän peruselementti, joka muodostuu tarkoitteissa havaittavista yleisistä piirteistä (Haarala 1981, 19).

Käsitteillä jäsennetään tietoa. Käsitteet eivät välttämättä ole kielisidonnaisia, mutta yhteiskunta- ja kulttuurisidonnaiset tekijät vaikuttavat usein erilaisen käsitteiden syntymiseen eri kielissä. Kaikille käsitteille ei välttämättä ole vakiintunut niitä vastaavaa kielellistä ilmausta. (Terminologian sanasto 2006, 10.)

3.2.3 Termi

Kielellinen nimitys käsitteelle on termi. Termin avulla voidaan viitata käsitteen sisältöön. (Sanastokeskus TSK ry 2006, 6.) Käsitteen kielellinen merkki on termi. Käytämme käsitettä viestinnässä meillä on pakko olla termi. Termi voi olla sana, yhdyssana tai usean sanan muodostama sanaliitto. (Suomen Standardisoimisliitto SFS 1989, 70.) Termi on nimitys, joka viittaa käsitteeseen. Termi voi koostua yhdestä tai monesta sanasta, sisältää muita kuin sanallisia aineksia, tai olla esimerkiksi symboli, kuten π (pii). Lyhenne voi myös olla termi (MRI). Sanastossa termit ovat normaalisti yksikkömuodossa, mutta ne voivat olla myös monikkomuodossa (kymmenykset), verbejä (kuvata), adjektiiveja (ilmaa raikastava) tai adverbeja (istuviltaan). (Suonuuti 2006, 11, 32.)

Jokaisen käsitteelle valittavan termin on noudatettava sen edustamaan kieleen ominaisia normeja ja sääntöjä. Termissä pitäisi huomata käsitteen piirteitä. Termin pitäisi olla lyhyt ja sallia tavuttaminen ja johdokset. On hyvä viitata käsitteeseen yhdellä termillä, mutta jos on useampia termejä, yksi niistä täytyy valita suositettavaksi termiksi. Erityistapauksissa voi olla tarpeen suositella useampia kuin yhtä termiä. (Suonuuti 2006, 32.)

3.2.4 Määritelmä

Määritelmä on käsitteen kielellinen kuvaus, jonka tehtävänä on yksilöidä käsite, määrittää käsitteen suhteet muihin käsitteisiin ja luoda normit käsitteen käyttöä varten. Ymmärtämisen kannalta on tärkeää laatia määritelmät selkeällä ja helposti ymmärrettävällä kielellä. (Suomen Standardisoimisliitto SFS 1989, 41.)

Määritelmän avulla kuvataan kielellisesti käsitteen olennaisia ja erottavia piirteitä (Sanastokeskus TSK ry 2006, 6). Määritelmässä kuvataan käsitteen keskeinen sisältö. Määritelmä kertoo käsitteestä vain sen olennaisimman, joka erottaa käsitteen muista käsitteistä. (Valtiovarainministeriö. Valtioneuvoston kanslia 2002, 12.)

Määritelmät laaditaan siten, että käsitteet kuvataan omassa käsitejärjestelmässään. Sen takia ennen määritelmien kirjoittamista on välttämätöntä selvittää samaan käsitejärjestelmään kuuluvat lähikäsitteet ja käsitteiden väliset suhteet. Erikoisalojen sanastoissa käsitteille annetaan määritelmiä kahdella eri tavalla: sisältömääritelmänä ja joukkomääritelmänä. Käsitteen keskeiset ja erottavat piirteet määritellään sisältömääritelmällä. Sisältömääritelmään sisältyvät yläkäsitteen lisäksi ne käsitepiirteet, jotka tarvitaan erottamaan käsite muista lähikäsitteistä. Joukkomääritelmät luettelevat kaikki käsitteen alaan kuuluvat tarkoitteet tai hierarkkiset alakäsitteet. (Suonuuti 2006, 19–20.)

3.3 Käsitejärjestelmät

Käsitteet ovat yhtenäisiä ilmiöitä. Ne liittyvät aina muihin käsitteisiin ja muodostavat yksinkertaisia tai monimutkaisia käsitejärjestelmiä. Yleensä eritellään kolme eri käsitesuhdetta: hierarkkinen suhde, koostumussuhde ja funktiosuhde. Käsitejärjestelmät ryhmitellään käsitteiden välisten suhteiden mukaan. (Suonuuti 2006, 13.) Käsitteet ovat melkein aina toisistaan riippuvaisia elementtejä. Ne liittyvät yhteen monella tavalla ja muodostavat erilaisia yksinkertaisia ja mutkikkaita käsitejärjestelmiä. (Haarala 1981, 21.)

3.3.1 Hierarkkinen suhde

Ylä- ja alakäsitteen välillä on hierarkkinen suhde. Alakäsite sisältää kaikkien yläkäsitteen piirteiden lisäksi vähintään yhden lisäpiirteen, jonka avulla se voidaan erotella yläkäsitteestä. (Suonuuti 2006, 13.) Esimerkiksi jos *tauti* on yläkäsite, *sepelvaltimotauti* on alakäsite.

3.3.2 Koostumussuhde

Koostumussuhteessa alakäsite on osa yläkäsitteenä olevasta kokonaisuudesta, mutta, toisin kuin hierarkkisessa käsitejärjestelmässä, yläkäsitteen piirteet eivät sisälly sellaisenaan alakäsitteeseen (Haarala 1981, 24). Esimerkiksi vuoden ja vuodenaikojen välillä on koostumussuhde. Vuosi koostuu neljästä vuodenaikasta (kevät, kesä, syksy, talvi).

3.3.3 Funktiosuhde

Funktiosuhteiksi luokitellaan laaja ryhmä assosiaatioon perustuvia epähierarkkisia suhteita. Näitä ovat muun muassa syy ja seuraus, edeltävän ja seuraavan ilmiön suhde, tapahtuma ja tekijä, esine ja paikka, työkalu ja tarkoitus sekä materiaali ja tuote. (Suonuuti 2006, 17.)

4 TERVEYDENHUOLTOALAN SANASTO

Opinnäytetyöhöni liittyvä sanasto on tehty Excel-ohjelmistolla, ja se on 167 termin laajuinen. Sanasto opinnäytetyön liitteenä (LIITE 1). Sanasto koostuu lääketieteellisistä termeistä. Sanastosta löytyy termejä muun muassa sairauksista, ihmisen anatomiasta ja psykiatriasta. Jokaiselle termille suomenkielisen määritelmän lisäksi on kirjoitettu kurdinkieliset ja englanninkieliset vastineet. Termit ovat yksikössä ja perusmuodossa, ja ne on kirjoitettu aakkosjärjestykseen, mikä helpottaa ja nopeuttaa termien löytämistä. Suomenkieliset määritelmät alkavat kansainvälisten määritelmäkirjoitusperiaatteiden mukaisesti pienellä kirjaimella, eikä niiden loppuun tule pistettä (Sanastokeskus TSK ry 2006, 8). Nämä määritelmät on laadittu Duodecimin sanakirjaa hyödyntäen. Olen kirjoittanut määritelmät lyhyesti ja ytimekkäästi, ja määritelmien käyttöön olen saanut puhelimitse luvan Duodecimilta. Sanasto keskittyy terveydenhuoltoalan sanastoon.

4.1 Sanaston kerääminen, laajuus ja aikataulu

Olin kerännyt termejä jo aikaisemmin osana työtäni tulkkina ja tähän terveydenhuoltoalan sanastoon, jo aikaisemmin keräämiäni termien lisäksi, aloin keräämään lisää termejä tammikuussa. Tarkoitukseni oli saada suomenkieliset termit määritelmineen valmiiksi tammikuun loppuun mennessä. Kurdinkielisten termien keruun ja määritelmien laatimisen piti puolestaan tulla valmiiksi helmikuun loppuun mennessä. Työn laajuuden ja ajan puutteen takia aikataulu ei pitänyt. Alussa oli tarkoitus laatia sekä suomenkielisille termeille että kurdinkielisille vastineille omat määritelmänsä, mutta se toteutui vain osittain.

Ennen tämän sanastotyön prosessia olin kerännyt ja siirtänyt Exceliin joitakin sanoja, joita olin aikaisemmin tulkkina toimiessani kirjoittanut muistiin valmistautumisvaiheissa tai tulkkauksilanteita varten. Olin mahdollisuuksien mukaan selvittänyt joillekin termeille vastineita ja määritelmiä. Kaikki eri alojen sanat olivat vielä samassa listassa ennen opinnäytetyöhön liittyvän sanastotyön prosessin alkamista. Ensin kävin läpi jo Excelissä olevat sanat ja terveydenhuoltoalaan liittyville sanoille loin uuden listan. Myöhemmin kävin läpi kaikki muistiinpanovihkoni ja

kirjoitin luomaani Excel-taulukkoon kaikki muut muistiinpanoistani löytyvät terveysalaan liittyvät keskeiset sanat. Lisäksi olen kerännyt sanoja terveydenhuoltoalan sanastoista kuten hoito- ja huolenpitotyön sanasto ja internetistä kuten Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivuilta.

Suomenkielisten termien listan valmistuttua aloin etsiä kurdinkielisiä vastineita niille. Joillekin termeille, kuten aikaisemmin mainitsin, olin monien mutkien kautta jo aiemmin löytänyt vastineet. Sanastoprosessin aikana muille jäljellä oleville termeille etsin myös vastineet sanakirjoista ja internetlähteistä, joihin olen viitannut seuraavassa luvussa. Kun joillekin sanoille ei ole löytynyt vastinetta suoraan mistään sanakirjoista, olen hyödyntänyt Duodecimin määritelmiä siten, että olen lukenut Duodecimin määritelmän ja sen jälkeen etsinyt ratkaisun kurdin kielellä internetistä. Esimerkiksi jos sanalle *glaukooma* ei ole löytynyt vastinetta mistään sanakirjasta, olen lukenut Duodecimin sanakirjasta glaukooman määritelmän, jotta tietäisin tarkalleen, millainen sairaus se on. Koska glaukooma on silmäsairaus, olen kirjoittanut kurdin kielellä internetiin hakusanaksi *silmäsairaudet*. Sitten olen käynyt läpi tiedot eri silmäsairauksista ja yhdistänyt määritelmien perusteella artikkeleista löytyneen vastineen suomenkieliseen termiin.

4.2 Sanaston laadinnassa hyödynnetyt lähteet

Sanaston laadinnassa on käytetty luotettavia lähteitä. Suomenkielisinä lähteinä käytössäni oli sekä Duodecimin sähköinen lääkäreiden tietokanta että kirjaversiona Lääketieteen termit -teoksen kuudes painos. Muina luotettavina lähteinä käytin kaksi- ja kolmikielisiä sanakirjoja, esimerkiksi *Kurdistanica English–Kurdish–persian dictionary*, *The Azadi English–Kurdish dictionary*, *A dictionary of Biology English–Arabic–Kurdish*.

Jokaiseen termiin tutustumista varten olen lukenut vähintään pari artikkelia suomeksi ja kurdiksi internetistä. Artikkelit olen lukenut eri lääkäreiden blogeista ja terveysasioista kirjoittavilta nettisivuilta. Olen myös katsonut terveysaiheisia videoita, joissa lääketieteen asiantuntijat puhuvat eri sairauksista ja terveydestä. Ohjelmien juontajat sekä muut niissä esiintyvät henkilöt ovat terveydenhuoltoalan ammattilaisia, lääkäreitä, erikoislääkäreitä ja hoitajia.

4.3 Vastineiden etsiminen ja vastaavuuden varmistaminen

Suomenkielisten termien kurdinkielisen vastineiden laatimista varten olen käyttänyt englantia välikielenä, eli ensin olen etsinyt suomenkieliselle termille englanninkielisen vastineen ja sen jälkeen englanninkieliselle kurdinkielisen vastineen. Sanastossani joillekin termeille on annettu enemmän kuin yksi vastine, mikä johtuu kurdin kielen eri murteista. Joillekin termeille on kirjoitettu lyhyt kurdinkielinen määritelmä, koska kurdinkielistä vastinetta ei ole löytynyt.

Kuten mainittu, olen käyttänyt apunani myös Duodecimin sanastoa. Sieltä olen hyödyntänyt määritelmiä, joista on ollut apua vastineiden löytämisessä. Osa termien vastineista on löytynyt suoraan sanakirjoista. Muiden termien vastineet ovat löytyneet joko internetlähteistä tai mainitsemistani lääketieteen alan asiantuntijoiden videomateriaaleista. Minun ei tarvinnut itse keksiä mitään vastineita, koska kaikille termeille on löytynyt joko vastine tai määritelmä jostakin lähteestä.

Työn luotettavuuden ja oikeellisuuden takia päätin tarkistuttaa kurdinkieliset vastineet jollakulla asiantuntijalla. Tähän tehtävään löysin verkostojeni välityksellä kaksi kurdilääkärää. He ovat Kurdistanissa asuva Sulaimaniyan yliopiston lääketieteen professori ja yleiskirurgi Hiwa Omar Ahmed sekä Suomessa lääkäriä toimiva neurologiaan erikoistuva lääkäri Azad Muhammad. Tämä tapahtui noin viikkoa ennen opinnäytetyön lähettämistä esitarkastukseen. Professori Omar ei osaa suomea, joten hänen pyynnöstään laadin vielä englanninkieliset vastineet termeille, jotta hän voi tarkistaa kurdinkielisten vastineiden oikeellisuuden. Samalla lisäsin termeille myös suomenkieliset määritelmät Duodecimin sanakirjaa hyödyntäen. Myös oikeinkirjoitus suomenkielisten ja englanninkielisten termien osalta on tarkistettu Duodecimin sanakirjasta määritelmien laatimisen yhteydessä. Molemmat lääkärit ovat tarkistaneet sanaston ja antaneet siitä palautteen. Heidän antamiensa kommenttien perusteella korjasin virheet ja poistin joitain vastineita ja lisäsin heidän ehdottamiaan vastineita. Heidän työnsä oli todella ansiokasta ja korvaamatonta, ja sillä on ollut merkittävä rooli opinnäytetyöni onnistumisessa ja luotettavuudessa.

4.4 Haasteet sanaston laadinnassa

Jo aiempien opintojeni aikana havaitsin, että suomenkielisille termeille oli vaikea löytää kurdinkielisiä vastineita. Ongelma ei vielä vuonna 2007 aloittamani asiomistulkkausopiskeluvaiheessa ollut merkityksellinen, mutta heti koulutuksen jälkeen aloitettuani tulkkaustyön huomasin, että sillä oli suuri merkitys tulkkauksessa. Aina monen mutkan kautta piti etsiä ja löytää vastine jollekin tietylle termille. Suomessa ei valitettavasti ole laajoja yleiskielen suomi–kurdi-sanakirjoja, joista löytäisi myös erikoisalojen sanastoa, eikä erikoiskielen sanakirjoja juuri ole olemassa. Tämä seikka on aiheuttanut paljon haasteita ja ongelmia minulle ja todennäköisesti monille muillekin kurdinkielisille tulkeille.

Sanaston laatimisen haasteet olivat aikataulu ja kurdinkielisten vastineiden löytäminen suomenkielisille termeille. Oli myös vaikea löytää luotettavaa kurdinkielistä tietoa internetistä. Asiantuntijoiden löytäminen ja yhteydenpito osoittautuivat myös hyvin hankaliksi. Otin moneen otteeseen Kurdistanissa oleviin yliopistoihin yhteyttä sekä puhelimitse että sähköpostin välityksellä, tuloksetta. En etukäteen ajatellut sanastotyön vaativan niin paljon aikaa. Työtäni olisivat helpottaneet prosessin eri vaiheiden kulun parempi huomioiminen ja aikatauluttaminen sekä tehokkaampi ajankäyttö. Sanastotyönlaatijan tulee perehtyä sanastotyön oppaisiin, periaatteisiin ja menetelmiin hyvin perusteellisesti. Myös aiheen rajaus on erittäin tärkeää ottaa huomioon. Sanastotyö on paljon aikaa vaativaa ja työlästä, ja työhön on varauduttava hyvin.

5 LOPPUSANAT

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä terveydenhuoltoalan keskeisiä suomenkielisiä termejä ja etsiä niille kurdinkielinen vastine. Opinnäytetyössäni olen kuvannut myös yleisesti sanastotyön käsitteitä ja sen yhteyttä tekemääni sanastoon. Sanaston ei ole tarkoitus olla kovin laaja, vaan se on opinnäytetyön rajoissa kerätty sanasto.

Opinnäytetyö vei paljon enemmän aikaa kuin olin kuvitellut, mutta samalla se oli myös erittäin antoisa oppimisprosessi. Erityisesti tietojen hankkiminen kurdin kielellä oli työlästä ja aikaa vievää. Alan kirjallisuuteen perehtyminen on ollut erittäin antoisaa ja mielenkiintoista ja antanut itselleni lisää valmiuksia kohdata maahanmuuttaja-asiakkaita ja -potilaita.

Sanastotyön tekeminen auttoi minua tulkkina kehittymään paremmaksi työssäni sekä vahvisti aikaisempia tietojani, ja lisäksi sain uutta tietoa ja opin hallitsemaan kieltä paremmin. Tämän työn tekemisen myötä opin, miten sanastotyötä tehdään, ja kokemuksesta tiedän, kuinka arvokasta ja merkittävää tämä työ on.

Olen toiminut tulkkina yhdeksän vuotta, ja aina välillä on tulkkaustilanteiden aikana, toimeksiantoon valmistautumisvaiheessa tai jo opiskeluaikani tullut vastaan uusia sanoja, joille ei löytynyt kurdinkielistä vastinetta suoraan sanakirjoista. Näitä termejä olen aina kirjoittanut ylös ja selvittänyt niille vastineita. Sanasto pohjautuukin osittain oman tulkkauksurani aikana keräämiini termeihin. Tarkoituksena oli etsiä suomenkielisille termeille sopivia kurdinkielisiä vastineita.

Terminologian sanastotyössä lähtökohta on, että alkuvaiheessa termiä ei ole olemassa: on vain tarkoitteet ja käsitteet, joiden pohjalta luodaan sopivia termejä. Tekemäni sanasto on enemmän leksikaalinen, koska termi on ollut jo entuudestaan olemassa ja minä olen vain kerännyt olemassa olevat termit ja etsinyt niille sopivat vastineet. Vaikka työni ei ole varsinaista terminologista sanastotyötä, olen oppinut paljon tutustumalla terminologian kirjallisuuteen. Se voisi ehkä auttaa

tulkkeja luomaan jo olemassa olevista sanoista uusia sanoja ja näin saada vastineita termeille, joille ei löydy muuten vastinetta. Tämä on ehkä työlästä ja haastavaa, mutta silti mahdollista.

Yhteisen kielen puuttumisen takia tai huonon tulkkauksen seurauksena saattaa syntyä ihmisen terveyden kannalta vakavia virheitä ja vaarallisia tilanteita. Viestin onnistuneesti perille menemiseksi ja väärinkäsitysten välttämiseksi tarvitaan tulkkeja, ja onnistuakseen työssään hyvin tulkilla pitää olla hyvät taidot.

Tätä sanastoa voivat käyttää tulkkien lisäksi myös maahanmuuttajat, tulkkiopiskelijat ja muut kielestä kiinnostuneet ihmiset. Opinnäytetyöstäni voi olla myös hyötyä ihmisille, joita sanastotyön tekeminen kiinnostaa. He voivat hyödyntää opinnäytetyötäni mahdollisesti tekemässään sanastotyössä.

Tämän sanaston ensisijaisena tavoitteena on auttaa tulkkeja heidän työssään ja auttaa parantamaan tulkkauksen laatua. Tavoitteena on tukea tulkkeja tekemään tarkempaa työtä ja sitä kautta helpottaa asiakkaiden ymmärtämistä. Sanastotyön tarkoituksena on myös viestinnän parantaminen terveydenhuoltoalan työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Tavoitteena on myös saada kaksi eri kulttuuria ja yhteiskuntaa lähemmäs toisiaan ja saada heidät ymmärtämään toisiaan paremmin.

Sanastotyö on jatkuva prosessi, koska luonnollisesti kielet kehittyvät ja muuttuvat jatkuvasti. Varsinkin digitalisaatio vaikuttaa terveysalaan voimakkaasti ja tuo mukanaan uusia termejä ja laajentaa sanastoa, olisi toivottavaa, että tällaisella sanastotyöllä olisi jatkumo siten, että sähköistä sanastotyötä laajennettaisiin ja täydennettäisiin tarvittaessa.

LÄHTEET

- ETENE:n 5. kesäseminaari (2004). Monikulttuurisuus Suomen terveydenhuollossa. Saatavilla 23.3.20017
<http://etene.fi/documents/1429646/1559086/ETENE-julkaisuja+11+Monikulttuurisuus+Suomen+terveydenhuollossa.pdf/24ffa4b2-1ac7-4926-984e-e99555630342>
- Haarala, R. (1981) *Sanastotyön opas*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Hietanen, K. (2008) Tulkkausviestintä ammattina. Teoksessa Oittinen, Riitta & Mäkinen, Pirjo (toim.) *Alussa oli käänös* (s. 277–293). Tampere: Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- L 1326/2010. Terveydenhuoltolaki. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- L 423/2003. Kielilaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030423>
- L 434/2003. Hallintolaki. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>
- L 805/2011. Esitutkintalaki. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110805>
- L 785/1992. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>
- L 812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- L 493/1999. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>
- L 301/2004. Ulkomaalaislaki. Saatavilla
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>
- Lehtinen, S. (2008) Tarua ja totta tulkkauksesta. Teoksessa Helin, Irmeli & Yli-Jokipii, Hilka. *Kohteena käänös*. (s. 149–166) Helsinki: Yliopistopaino.
- Leinonen, S. (2008) Asioimistulkkaus – Paljon muutakin kuin asioimisen tulkkausta. Teoksessa Oittinen, Riitta & Mäkinen, Pirjo (toim.)

- Alussa oli käännös* (s. 294–304). Tampere: Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Opetushallitus (2006). Näyttötutkinnon perusteet Asioimistulkin ammattitutkinto 2006. Saatavilla 23.3.2017
http://www.oph.fi/download/110919_asiomistulkki_ammattitutkinto.pdf
- Sanastokeskus TSK i.a. Sanastotyö – Mitä, miksi ja kenelle? Saatavilla 11.12.2016 http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6_-_mit%C3%A4%2C_miksi_ja_kenelle%3F-8.html
- Sanastokeskus TSK ry (2006). Terminologian sanasto TSK36. Saatavilla 11.12.2016 <http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/TerminologianSanasto.pdf>
- Schubert, C. & Kruus, J. (2010) Tulkki yhteistyökumppanina. Teoksessa Pakaslahti, Antti & Huttunen, Matti (toim.) *Kulttuurit ja lääketiede* (s. 297-304). Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2013). Terveystieteiden tutkimuskeskus Suomessa Esitteitä 2. Saatavilla 10.12.2016
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104557/URN_ISBN_978-952-00-3389-7.pdf?sequence=1
- Stakes ja Lääkehoidon kehittämiskeskus ROHTO (2006). *Potilas- ja lääkehoidon turvallisuussanasto*. Helsinki: Valopaino Oy.
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry (2013). Asioimistulkin ammattisäännöstö. Saatavilla 15.3.2017
https://www.sktl.fi/@Bin/280271/Asioimistulkin_ammattisäännöstö.pdf
- Suomen Standardisoimisliitto SFS (1989). *Sanastotyön käsikirja*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Suonuuti, H. (2006) *Sanastotyön opas*. Helsinki: Sanastokeskus TSK ry.
- Tehy ry & Keituri, T. (2005). Monikulttuurisuus ja eettisyys terveydenhuollossa, Katsaus hoitoalan tutkimuksiin. Saatavilla
https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2005/2005_f4_sisus_monikulttuurisuus_ja_eettisyys_terveydenhuollossa._katsaus_hoitoalan_tutkimuksiin_id_1909.pdf
- Tyysteri, L. (2011) Nykysuomen sanasto ja sanastotyö. Teoksessa Häkkinen, Kaisa & Heikkinen, Susanna & Hämäläinen, Simo & Salmi, Niina &

Ticklén, Laura & Tyysteri, Laura. *Suomen kieli – opiskelijan tietokirja 1* (s. 43-64). Turku: Uniprint.

Työministeriön esitteitä (2004) Tulkin välityksellä tietoa viranomaisille asioimistulkkauksesta. Saatavilla 20.3.2017

http://www.tulkipalvelut.fi/tulkki_fi.pdf

Valtiovarainministeriö Valtioneuvoston kanslia (2002). Verosanasto. Saatavilla 15.03.2017

http://vnk.fi/documents/10616/343825/Verosanasto_2002/a83bb463-8e34-4952-a486-6a79f1510b84

LIITTEET

Liite 1 terveydenhuoltoalan sanasto suomi–kurdi–englanti

Suomi	کوردی	English
adrenaliini eräs lisämunuaisytimen erittämä ka- tekoliamiinihormoni	هورمونی ئادرینالیین	adrenaline
afasia aivoperäinen kielihäiriö	زمانگیری، زمان به‌ستراوی، پهک کهوتن له راده‌برین چ به قسه وچ به نووسین	aphasia
aineenvaihdunta metabolia, kudoksissa tapahtuvien kemiallisten reaktioiden summa	زینده‌پال، میتابولیزم	metabolism
aivohalvaus aivokudoksen tuhoutuminen veren- kierron häiriintymisen vuoksi	میشک ویستان، میشکه کیی	apoplexy
aivokalvo aivoja ympäröivät kolme sideku- doskalvoa (kovakalvo, lukinkalvo, pehmeäkalvo)	په‌دهی میشک	meninges
aivokalvontulehdus aivokalvojen tulehdus, johon usein liittyy myös selkäydinkalvojen tuleh- dus	په‌ده‌سوئی میشک، هه‌وکردنی په‌دهی میشک	meningitis
aivokohtaus johtuva paikallinen aivovaurio	نۆره میشک، سه‌کتتهی میشک	cerebral infarction
aivokuume infektion aiheuttama tai autoimmuuni aivojen tulehdus	میشکه‌سو، هه‌وکردنی میشک	encephalitis
alkio varhaisessa kehitysvaiheessa oleva yksilö	ئاولمه، کۆرپه‌له	embryo
alkionsiirto alkion siirtäminen kohtuonteloon he- delmättömyyttä hoidettaessa	گواستنه‌هی ئاولمه	embryo transfer

alzheimerin tauri aivoja rappeuttava etenevä muistisairaus	ئەلزەھایمەر، ئەلزایمەر	alzheimer's disease
aminohappo peptidiketjujen ja proteiinien rakennosina esiintyviä orgaanisia molekyylejä	ترشی ئەمینی، ترشەلۆکی ئەمینیۆ	amino acid
anemia verenpunan epänormaali vhyys	کەمخوینی، ئەنیمیا	anemia
angiina äkillinen iskeeminen rintakipu eli angina pectoris	سنگەکوژە	angina
ateroskleroosi valtimonrasvoittumistauti	تەسک و رەق بوونی خوینبەر	atherosclerosis
bilirubiini punasolujen tuhoutumisen seurauksena syntyväpunaruskea väriaine	بیلیروبین، زەرداوی زراو	bilirubin
CP-vamma lapsuusiän aivohalvaus	شەپڵەمی میشکی	cerebral palsy
CRP komplementin aktivoitumista aiheuttava proteiini	پروتینی کارلیکی (سی)	C-reactive protein
dementia useista eri aivosairauksista johtuvia oireyhtymiä, joissa muistihäiriö rajoittavat itsenäistä selviytymistä	خەڵەفان	dementia
diagnosoida määrittää tauti	دەست نیشان کردن (نەخۆشی)	diagnose
epilepsia eräitä kohtauksittain ilmeneviä sairauksia	گەشکە، فی	epilepsy
eturauhanen miehen virtsaputken tyven ympärillä sijaitseva noin luumun kokoinen lisä-sukupuolirauhanen	پروستات	prostate

farmakologia lääkeaineiden käyttöä, vaikutuksia, ja vaiheita elimistössä tutkiva lääketieteen ala	دەرمانناسی	pharmacology
fibrinogeeni veriplasman proteiini, joka aiheuttaa veren hyytymisen pilkkoutumalla fibriniiniksi	ریشال پیکهتین، فایبرینوجین	fibrinogen
fibromyalgia pehmytkudoskipuilu	ئیشی ماسولکھی ریشالی، فایبرۆمایه‌الجیا	fibromyalgia
fysiatri fysiatrian erikoislääkäri	دکتوری چارسه‌ری سروشتی	physiatrist
fysiatria tuki- ja liikuntaelinsairauksia tutkiva ja hoitava lääketieteen erikosisala	پزیشکی چارسه‌ره سروشتیه‌کان	physiatrics
fysioterapeutti fysioterapeutin, lääkintävoimistelijan tai erikoislääkintävoimistelijan ammattitutkinnon suorittanut henkilö	کارمندی چارسه‌ری سروشتی	physiotherapist
fysioterapia liikkumis- ja toimintakykyä ylläpitävä hoito	چارسه‌ری سروشتی	physiotherapy
gastroenterologia ruokatorven ja ruuansulatuselinten sairauksia tutkiva ja hoitava lääketieteen ala	هرسنه‌دمازانی	gastroenterology
glaukooma silmänpaineauti	ئاوه‌ر شه، ئاوی رهش	glaucoma
hajataittoisuus silmän valontaittovirhe	نه‌ستیه‌گماتیزم	astigmatism
halitoosi pahanhajuinen hengitys	هه‌ناسه‌ی بۆگهن، بۆگهنی دهم	halitosis
hammaskivi hampaaseen kiinnittynyt mineralisoitunut bakteeriplakkikerrostuma	به‌لخی ددان، کلسی ددان	odontolith

happosalpaajat mahan happamuutta vähentävä lääke	دژ متر شهکان	antacid
harmaakaihi mykiön osittainen tai täydellinen samentuneisuus	ئاوی سپی	cataract
helikobakteeri etenkin kädellisten ruuansulatuskanavassa esiintyviä kierteisiä, värekarvallisista bakteereista	باکتریای هیلیکوباکتەر	Helicobacter
hengenahdistus epämiellyttävä tuntemus hengitysilman riittämättömyydestä	ههناسه توندى، ههناسه سواری	dyspnoea
henkitorvi kurkunpäästä alas johtava ilmaputki	قورقور اگه، بۆرى ههناسه	trachea
hepatiittiohimeviä tai pitkäaikaisia maksan tulehduksia	جگهر سنۆ، ههوکردنى جگهر	hepatitis
herpes herpesviruksen aiheuttama iho tai limakalvotauti	قايرۆسى هيرپس	herpes
hiivasieni yksisoluisia sieniä, joista monia käytetään leipomoteollisuudessa ja alkoholijuomien valmistuksessa	کهرووی تاک خانیهی	yeast (fungus)
hiivasienitulehdus candida-hiivasienen aiheuttama hiivatulehdus, joka esiintyy emättimessä	کهرووسنۆ، ههوکردنى کهرووی تاک خانیهی	yeast infection
hinkuyskä bordetella pertussis -bakteerin aiheuttama tarttuva tauti	کوکهر شهه	pertussis
huulihalkio sikiökautisesta kehityshäiriöstä johtuva ylähuulen halkio, joka on synnynäinen epämuodostuma	قلیشی لئو	harelip
hypomania lievä kiihkomielisyys	شینتۆ کهیهی، سووکه شینتی	hypomania

hyvänlaatuinen (sairaus) jolla ei ole taipumusta tulla vaikeammaksi	بیوهی	benign
häntäluu häntänikamien yhteenkasvaessa muodostunut pieni luu	ئیسکی کلینچکه	coccygeal bone
iilimato juotikkaiden luokkaan Hirudines kuuluvia nivelmatoja	زهروو، زیلو	leech
ilmarinta ilman tai muun kaasun esiintyminen keuhkopussinontelossa	هواى ناو پهردهى سى يهكان	pneumothorax
imusolmuke imusuonistoon liittyviä papumaisia elimiä, jotka toimivat imunesteen suodattimina	لیمفہگرئ	lymph node
infektiotauti Infektiotaudit ovat virusten, bakteerien tai sienten aiheuttamia tulehdustiloja	نەخۆشیی درمی	infectious disease
istukkakohdun sisäpintaan raskauden ajaksi kiinnittynyt elin, jonka kautta aineet vaihtuvat sikiön ja äidin verenkierron välillä	زامال، ئاومل مندال، ئاومله، ویلاش	placenta
juurihoito infektoituneen hampaan juuren hoito poistamalla juuripulpa	دەماربرینی ددان	root treatment
jännityspäänsärky lihasjännityspäänsärky	گرژە سەرئێشە	tension headache
jäykkäkouristus epäpuhtaassa haavassa kasvava Clostridium tetani -bakteerin aiheuttama tauti	دەردەکوپیان	tetanus
kaksisuuntainen mielialahäiriö dipolaarinen mielialahäiriö	شێوانی دەروونی جووت ئاراستە	bipolar disorder
kantaluupiikki kantaluuhun jalkapohjan kalvojänteen kiinnittymiskohtaan tulehduksen seurauksena kehittynyt luupiikki	درکەئیسکی پاشنەى پى	calcaneal spur

karies hammaskaries	کلوری ددان	caries
keliakia viljan gluteenin aiheuttama ohutsuolen pitkäaikainen tulehdus	سیلیاک	celiac disease
keltakuume flaviviruksiin kuuluvan keltakuumeviruksen aiheuttama kuumetauti	زهر دمتا	yellow fever
keuhkohtaumatauti pitkäaikainen ahtauttava keuhkosairaus	سییه سوئی در ئیژ خایهن	chronic obstructive lung disease
keuhkofibroosi keuhkorakkulaseinämien pitkäaikainen tulehdus ja arpeutuminen	به ریشال بونی سی	pulmonary fibrosis
keuhkokuume viruksen tai bakteerin aiheuttama keuhkokudoksen tulehdus	سییه سو	pneumonia
keuhkoputki henkitorven haarautumiskohdasta keuhkoihin vievät ilmaputket	بۆری ههوا	bronchus
keuhkoputkitulehdus yleensä mikrobien aiheuttama keuhkoputkien tulehdus	بۆرییه سوئی ههناسه	bronchitis
keuhkorakkula läpimittaisia puolipalloja, joista pääosa keuhkokudoksesta koostuu	سیکلدان توچکه	pulmonary alveolus
kilpirauhanen kaulassa, henkitorven yläpään ympärillä oleva umpirauhanen	دهر هقه رژیین، په ریزاده	thyroid
kitarisa nielun katossa pehmeän suulaen takana sijaitseva imukudoskeräymä	ئهدینوید، گوشتی زیادهی پشته لووت	adenoid
klamydia tarttuva sukupuolitauti	کلامیدیا	chlamydia
kliininen tutkimus lääkärin suorittama potilaan tutkiminen	پشکنینی سه رجیئی، پشکنینی کلینیکی	clinical research

<p>kohonnut verenpaine tauti, joka vahingoittaa valtimoita ja aiheuttaa aivohalvauksia ja sydäninfarkteja</p>	<p>بهرز په‌ستانى خوین</p>	<p>hypertension</p>
<p>kolera bakteerin aiheuttama tropiikin suolistotauti</p>	<p>کولیرا، چاوه‌قولی</p>	<p>cholera</p>
<p>koliikki ankara vatsakipu</p>	<p>سک نیشیه‌کی زور، ژانه‌سکی مندالی شیرمخوره</p>	<p>colic</p>
<p>kolotus kolottava kipu</p>	<p>نیش</p>	<p>ache</p>
<p>krooninen pitkäaikainen</p>	<p>دریژخایین</p>	<p>chronic</p>
<p>kudos tietyntyypisten solujen ja niille ominaisen soluväliaineen kokonaisuus</p>	<p>شانه</p>	<p>tissue</p>
<p>kuntoutus liikunta- ja toimintakykyä sekä oma-toimisuutta tukevat toimenpiteet</p>	<p>تواناسازی، ساریژکردنه‌وه</p>	<p>rehabilitation</p>
<p>kurkkumätäbakteerien aiheuttaman tauti</p>	<p>دفتیریا، وهناق</p>	<p>diphtheria</p>
<p>kuvottaa vastenmielisen aistimuksen aiheuttama pahanolontunne, oksettaa</p>	<p>دل تیکمه‌هاتن، هیلنج هاتنه‌وه</p>	<p>nauseate</p>
<p>kysta nestettä tai puolikiinteää ainetta sisältävä epänormaali ontelo</p>	<p>پورگ، کیس</p>	<p>cyst</p>
<p>laktoosi-intoleranssi laktoosin imeytymishäiriöstä johtuva sairaus</p>	<p>فره‌هستیاری به لاکتوز</p>	<p>lactose intolerance</p>
<p>laskimotulppa verihyytymän muodostuminen laskimon sisälle</p>	<p>خوین مه‌یینی خوینه‌ین، کلوبوونی خوین له خوینه‌ینهردا</p>	<p>vein thrombosis</p>

lasko verinäyte, jota käytetään eri sairauksien etsimiseksi	رېژرھى نېشتتى خړوکهى سوور	erythrocyte sedimentation rate
lihasentsyymi soluissa muodostuva valkuaisaine, joka nopeuttaa aineenvaihduntareaktioita	ئەنزىمى ماسوولكە	muscle enzyme
lima limarauhasten kirkas erite, joka näkyy limakalvojen pinnalla	لېنج، چلم	mucus
limakalvo useiden elinten ja onteloiden sisäpintaa verhoava liman peittämä kudokset	لېنجە پەردە، چلمە پەردە	Mucous Membrane
loinen eliöt, jotka käyttävät hyväkseen isäntänsä, esimerkiksi ihmisen elimistöä	مشەخۆر	parasite
lääkärintlausunto asiantuntemukseen nojautuva, tavallisesti kirjallinen lääkärin antama mielipiteen ilmaisu, kannanotto tai selvitys	رېپۆرتى پزېشكى	medical report
maitohappobakteeri suussa sekä emättimessä eläviä suuvabakteereja	ترشەبەكتېرىا	Lactobacillus
munasarjanaisen lantiossa olevat kaksi sukupuolirauhasta, joihin muodostuu munarakkuloita	ھېلکەدان، گەرادان	ovary
munuaisensiirto elävältä luovuttajalta tai vainajalta saadun munuaisen siirto korvaamaan saajan tuhoutuneita munuaisia	چاندنى گورچېلە	renal transplantation
nielurisa nielun sivuseinämän etuosassa sijaitseva parillinen risa	ئالوو	palatine tonsil
nivelrikko kulumisen aiheuttama ei-tulehduksellinen nivelsairaus	نەخۆشى جومگە، جومگېشە	arthrosis

nuha nenäontelon tulehdusreaktio	لووتەسۆ	rhinitis
oireyhtymä yhdessä esiintyvien oireiden muodostama kokonaisuus	كۆنیشانە	syndrome
pahanlaatuinen (sairaus) jolla on taipumus tulla jatkuvasti vaikeammaksi	بەوەى، مەترسیدار، شىرپەنجەيى	malignant
paise bakteeritulehduksen synnyttämä pötsäke	دوومەل	abscess
pallea rintaontelon ja vatsaontelon välissä oleva litteä lihas	ناوپەنجەك	diaphragm
pallolaajennus ahtautuneen verisuonen laajentaminen sen sisään toimitetun laajentavan pallon avulla	ئەنژیوپلاستی	angioplasty
paniikki voimakas ahdistustila, joka vaikeuttaa toimintojen jäsentymistä	توقین، ترسى زور	panic
patti kiinteä muodostuma vartalolla	لوو، گرى	node
peräpuikko lääkeainetta sisältävä elimistön lämpötilassa sulava puikko, joka peräsuolen kautta	شاف	Suppository
peräpukama peräaukkokanavan laskimonlaajentuma	مايەسىرى	hemorrhoid
PET-kuvaus positroneja lähettävän radionuklidin hiukkasemission perustuva kuvantamismenetelmä	تیشكى پىت	positron emission tomography
piilolinssi silmän sarveiskalvon pinnalle asetettava pieni muovilinssi	ھاۋىنەي لكاو	contact lens

polio polioviruksen aiheuttama selkäytimen infektiotauti,	ئېفلیجی مندالان، شەپلەھى مندالان	polio
polyyppi pitkänomainen, usein varrellinen li- makalvonkasvain	زیادەگۆشت	polyp
poretabletti poreillen veteen liukeneva tabletti	حەبى ھەلچوو	effervescent tablet
potilasrekisteri potilaan henkilö- ja hoitotiedot tallen- netaan potilasrekisteriin	تۆمارنامەھى نەخۆش	patient registry
psykoosi tilaa, jossa henkilön todellisuudentaju on heikentynyt	دەروون تېكچوویى، كەسپتى شېواوى، سايكوسىيس	psychosis
punasolu runsaasti verenpunaä sisältävä litteä kaksoiskovera tumaton solu	خړۆكەھى سوور	red blood cell
radiologia lääketieteen ala, jossa käytetään röntgensäteitä	وېنە تېشكزانى، رادىۆلۆژى، ئېكسبەردارىزانى	radiology
rasvahappo suoraketjuisia, yleensä parillisen määrän hiiliatomeja sekä yhden kar- boksyyliiryhmän sisältäviä happoja	ترشى چەورى	fatty acid
rauhanen 1. erittävien solujen muodostama elin; 2. imusolmukkeen yleinen er- heellinen nimitys	رژىن	gland
reuma tuki- ja liikuntaelinten sairaus, joka ei johdu vammoista eikä hermostolli- sista syistä	رۆماتىزىم، بادارى	rheumatism
rotavirus pienten lasten ripulia yleisimmin ai- heuttava virus, joka lisääntyy ohut- suolella	فاىرۇسى رۆتا	rotavirus
ruokatorvi nielusta mahalaukuun johtava lihak- sinen putki	سوړنىچك	oesophagus

salva lääkevoide	مەر هەم	salve
selkäydin selkärangankanavassa sijaitseva keskushermoston toinen pääosa	پەتکە دەمار	spinal cord
side sairaanhoidossa suojaamaan, kannattamaan tai tukemaan käytettävä tavallisesti kankainen väline	بەستەر، باندج	bandage
sieni lehtivihreättömiä itiöllisiä tumallisia eliöitä	کەرۆو	fungi
sieni-infektio sienen aiheuttama infektio	سۆی کەرۆوی، هەوکردنی کەرۆوی	fungal infection
sikotauti viruksen aiheuttama sylkirauhasten tulehdus	نەخۆشیی ملەخری، گوێرپە	mumps
sisätaudit sisätautioppiin kuuluvat sairaudet	نەخۆشیی هەناوی	internal medicine
somaattinen ruumiillinen	جەستەیی	somatic
stressi ruumiillinen tai henkinen rasitus	گرژی دەروونی، ستریس	stress
struuma suurentunut kilpirauhanen	گواتر، زەرپکە	struma
suntti yhdystie, yhdysaara	ئاراستەگۆر، لادەرە	shunt
suonikohju laajentunut laskimo	واریس، خوینبۆرییەگمۆل	varix

suulakihalkio sikiökautisesta kehityshäiriöstä joh- tuva suulaen halkio, joka on synnyn- näinen epämuodostuma	قلبيشي مه لاشو	palatoschisis
sydämentahdistin sydämelle sähköimpulsseja antava laite	ريکخهري تريپهي دل	cardiac pacemaker
sydänfilmi sydämen sähkökäyrä	هیلکاری دل	electrocardiography (ECG)
sydänkohtaus äkillinen hapenpuutteen aiheuttama vaurio sydänlihaksessa	نوره دلئی، دله کپئی، سه کتهی دل	myocardial infarction
syöpäsolu soluja jotka muodostavat syöpäku- dosta	شیرینه خانه	cancer cell
talassemia alueellisesti esiintyviä hemolyyttisen anemian muotoja	تالاسیمیا	thalassemia
talirauhanen talia erittävä usein karvan juuritup- peen avautuva ihon rauhanen	ژیر بیسته گلاند، رژینی ژیر پنست	sebaceous gland
tartuntatauti infektiotauti jonka aiheuttajamikrobi siirtyy joko suoraan tai välillisesti isännästä toiseen	نه خوشی گوازاراوه، نه خوشی راگویره	contagious disease
tippuri bakteerin aiheuttama, sukupuoliyh- dynnässä tarttuva tauti	سوزنهک، ناوهرژئی	gonorrhoea
toksoplasmoosi <i>toxoplasma gondii</i> -nimisen alkueläi- men aiheuttama infektio	دوره پیشیله، توکسوپلازما	toxoplasmosis
triglyseridit tavallinen rasva koostuu triglyseri- deistä	چهوری سیانی، تراگیلیسیرایدس	triglycerid
tuberkuloosi mycobacterium tuberculosis -baktee- rin aiheuttama tarttuva tauti	سیل، دهرده باریکه	tuberculosis

tuhkarokko tuhkarokkoviruksen aiheuttama kuumainen ihottumatauti	سوورنژه	measles
turruttaa puuduttaa, tehdä tunnottomaksi	تهزاندن، سړکردن	numb
ultraäänitutkimus kudosten kuvantaminen niiden tiheydeltään ultraäänien avulla	سونار	ultrasonic examination
umpilisäke umpisuolesta riippuva ohut suolen osa	ړيخولہکویړه	appendix
uniapnea unenaikainen hengityskatkos	وهستانی همناسه له کاتی خهردا	sleep apnea
urologi virtsatautien erikoislääkäri	دکتوری میزمو، یورولوژیست	urologist
urologia virtsateitä ja miehen sukupuolielimiä sekä niiden tauteja tutkiva lääketieteen alue	زانستیی نهخوشیهکانی کونهدامی میز، یورولوژی	urology
vaahtohoito vaahtohoidossa laskimon sisään ruiskutettu vaahdotettu aine aiheuttaa suonen seinämään sisäkalvovaurion, jolla pyritään saamaan laskimo arpeutumaan tukkoon	سکلنرۆتیراپی، چاره به چهقینکردن	sclerotherapy
vaihdevuodet ajanjaksoa, jolloin munasarjojen toiminta heikkenee ja lopulta sammuu	لهسک چوونهوه، ناوهسوویی، له سوورههستان	menopause
vaikku korvakäytävän rauhasen erittämä vahaa, joka suojaa käytävän ihoa	میوی گوی	earwax
vainoharhaisuus ajattelutapa jolle on tunnusomaista erheellinen tunne olemisesta toisten henkilöiden pahansuovan toiminnan kohteena	پارانویا، بهدگومانی، خراب بیرکردنهوه	paranoia

vaivaisenluu jalkaterän ongelmaa ukkovarpaassa	دەر هېنچى پهنجه گهوره ی پی، بونيوڻ	hallux valgus
valkosolu yhteisnimitys valkoisille verisoluille	خړوکه ی سپی	white blood cells
varjoaine röntgentutkimuksessa tutkittavan elimen sisään tai ympärille toimitettava aine	مژادی رهنگانندی ئیکسبهر داری (تیشکه وینه)	contrast medium
vasta-aine immuunijärjestelmän tietyn antigeenin vaikutuksesta tuottama valkuaisaine	دژهتن	antibody
verihitule luuytimen jättisolusta kuroutumalla syntyneitä tumattomia soluja	خهپله ی خوین	thrombocytes
veritulppa verisuonen tai sydäntalon sisälle muodostunut verihyytymä	رهنه گهنند، دهمهوانه	embolus
vesirokko vesirokkoviruksen aiheuttama kuumetauti	میکوته	chicken pox
vihurirokko lievä ja vaaraton virusinfektio	سووریزه ی ئهلمانی	German measles
virtsaahappo puriiniaineenvaihdunnasta peräisin oleva, virtsaan erittyvä typpipitoinen happo	ترشی یوریک، ترشی میز	uric acid
virtsa johdin putkimainen johdin, joka johtaa virtsan munuaisista virtsarakkoon	میزهرو	ureter
virtsaputki sileästä lihaskudoksesta, sidekudoksesta ja limakalvosta koostuva putki	میزهجو	urethra
virtsarakko virtsaamisen väliaikoina virtsaa säilyttävä pussi	میزهلدان، موسلدان	urinary bladder

värisokeus puutteellinen kyky erottaa eri värejä toisistaan	رەنگ کۆیری	colour blindness
ärtyvän suolen oireyhtymä tauti jolle ominaisia suoliston liikehäiriöt ilman rakenteellista vikaa	قۆلۆن، کۆنیشانهی قۆلۆنی شلەمژاو	irritable bowel syndrome

Sanaston lähteet

Duodecim. Terveyskirjasto. Saatavilla 31.3.2017

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_teos=ltt

Duodecimi (2016) *Lääketieteen termit*. Porvoo: Kustannus Oy Duodecim.

Jawshani, A. (2015) *Kurdistanica Dictionary English–Kurdish–Persian*. Bokan: Mang publication

Karadaghi, R. (2009) *The Azadi English–Kurdish dictionary*. Ehsan Publishing House

Kurdiu. Saatavilla 20.3.2017 <http://www.kurdiu.org/index.php/ku/news/health>

M.Saeed, Z. (2009) *A dictionary of biology English–Arabic–Kurdish*. Sulaimaniya: Chwar chra

Pictaram. Saatavilla 25.3.2017

<http://www.pictaram.com/user/pizishki/1965359217>

Pzishk bo hamwan. Saatavilla 15.3.2017

<http://pzishk.synthasite.com/hawal.php>

Tendrustikurd. Saatavilla 30.3.2017 <http://www.tendrustikurd.net/>